

Bu Sayıda

Merhaba,

Özgür bilimsel uğraş yerine iş ve onur mücadelesiyle karşı karşıya bırakılan *Praksis* emekçileri ve onların mücadelesini kendi onur mücadelesi sayan *Praksis* dergisi açısından, bu sayının konusunun geçmiş değil gelecek olduğunu öncelikle vurgulamak isteriz: *Bu sayımızın editörleri arasında da yer alan, kürsülerinden uzaklaştırılan arkadaşlarımızın en kısa zamanda işlerine dönmelerini umuyor, bizim içinde bir onur sorununa dönüşen haklı mücadelelerini kendi mücadelemiz sayıyoruz.*

1917, Rusların devrim yılıydı, Şubat'ı Ekim izlediğinde halkların devrim yılı oldu: Sayı çağrımızda da belirttiğimiz üzere, Birinci Dünya Savaşı'nın sonunu da getiren büyük olay, Rusya'da patlak veren Ekim Devrimi idi. Modern siyasal düşüncelerden sosyalizme kaynaklık eden siyasal işçi hareketindeki bir sıçramaya karşılık gelen bu büyük tarihi olay, yalnızca Birinci Dünya Savaşı'nın sonunu getirmekle kalmadı; bütün bir burjuva devrimleri çağının hasta adam(lar) olarak işaretlediği ancak ortadan kaldıramadığı üç büyük Doğu Avrupa İmparatorluğundan birini Rus Çarlığını doğrudan, Avusturya-Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğunu ise Birinci Emperyalist Savaş'ın sonuçlarına bağlı olarak dolaylı şekilde sona erdirdi. 1917 Ekim Devrimi dünya siyasal coğrafyasını değiştirdi ve yarattığı yeni tipte devlet yıkılana kadar da dünyada hakim olan iki kutuplu bu siyasal coğrafya oldu.

Ekim Devrimi'nin dünya ve bölge siyasal coğrafyasına etkisinden daha büyük olan önemi, kurduğu, "proletarya diktatörlüğü" olarak adlandırılan yeni tipte devlete ilişkin tartışmalar tarafından belirlendi. 1917 Ekim Devrimi öncesinde de, siyasal işçi hareketi dünya tarihsel sahnede yerini almıştı, kuşkusuz. Bu hareket ilk kez 1848 Devrimleri ile "sosyal cumhuriyet" şiarı altında siyasal sahnede belirdi ve modern siyasal ideolojilerden sosyalizme toplumsal bir güç kazandırdı. *Komünist Manifesto* durup dururken açığa çıkmamış, siyasal işçi hareketinin tarihsel önemini ve devrimci niteliğini kavrayan Karl Marx ve Friedrich Engels, bu metinle, tarihte görünür olan bu yeni özneye-proletaryaya bütünsel bir program, kendilerini önceleyen ütöpik sosyalizme bilimsel bir nitelik kazandırmışlardı. Bunun, idealist diyalektiği içerip aşan diyalektik materyalizmin bir sonucu olduğu, Ekim Devrimi'nden sonra Rusya'da hakim olan resmi felsefe tarafından benimsenmiştir.

28 Eylül 1864'te Londra'da yapılan bir toplantıda ilan edilen Birinci Enternasyonal, resmi adıyla Uluslararası İşçi Birliği, siyasal işçi hareketinin ilk birikimini yansıtıyordu. Genellikle, içinde Marx, Engels ve Bakunin gibi entelektüellerin bulunduğu ve bunların birbiriyle tartışarak ayrıştığı bir fikir kulübü zannedilen bu örgüt, kendi belgelerine göre sekiz milyon üyeye ulaşan devasa bir yapıydı. Birinci Enternasyonal, çeşitli ülkelerden sendikacıları, anarşistleri, ütöpik sosyalizmi savunanları, İtalya'nın birleşmesini savunan cumhuriyetçileri, sömürgecilğe karşı mücadele eden Polonya ve İrlanda gibi ulusal hareketlerin aktivistlerini bir araya getirmeyi başardı. Birinci Enternasyonal'in, siyasal işçi hareketinin bu ilk büyük örgütünün üstlendiği ilk eylemi, Blanquici (Louis Auguste) ve Proudhoncu (Pierre-Joseph) aktivistlerin rengini verdiği, 18 Mart'ta başlayan ve 28 Mart 1871'de ilan edilen Paris Komünü'dür. Komün ile siyasal işçi hareketi, yeni tipte siyasal iktidar/hükümet oluşturmayı ilk kez denedi. Paris Komünü'nün yenilgisi, dolaylı olarak bu örgütün sonunu da hazırladı. Bu örgütsel deneyimden sonra siyasal işçi hareketi, Friedrich Engels'in teorik kılavuzluğunda ve Alman Sosyal Demokrat İşçi Partisi öncülüğünde, Komün'den çıkardığı dersleri arkasına alarak, İkinci Enternasyonal'i kurdu. İkinci Enternasyonale üye işçi partilerinden bazıları kısa zamanda kitleselleşerek ve seçim kazanarak, kapitalist devletler içinde hükümet etme ya da hükümete ortak olma yoluyla siyasal iktidarı fethetme başarısı gösterebildi. Bu anlamda, Ekim Devrimi, siyasal işçi hareketinin dünyada elde ettiği ilk başarılı siyasi iktidar denemesi değildi ama devlet mekanizmasının tümüyle bir işçi partisi tarafından ele geçirildiği ilk deneyimdi.

Paris Komünü 72 gün sürmüştü, 1917 Ekim Devrimi'nin bir işçi devrimi olup olmadığı kadar gerçekte kaç yıl sürdüğü de, siyasal işçi hareketinin bileşenleri arasında tartışma konusudur. Siyasal işçi hareketi içindeki devrim karşıtları, onu daha çok Bolşevik azınlığın Jakoben bir darbesi olarak gördüler. Bu alanda devasa bir yazın vardır: Bolşevikler siyasi tarihlerinde, sadece Rus Sosyal Demokrat Partisi'nin Bolşevik adını aldıkları Kongresindeki arızı bir oylamada ve Ekim Devrimi'nin arifesinde bir siyasal çoğunluğa karşılık geldiklerinden, önderlik ettikleri devrim siyasal bir öncünün azınlık hareketi, bir siyasal darbe olarak kabul edilme eğilimindedir. Diğer yanda ise, tarihi gerçekleri daha çok yansıttığı açık olan kabul vardır: Ekim Devrimi, siyasal öncülüğünü Bolşeviklerin yürüttüğü, kitlelerin aktif katılımına dayanan, John Reed'in kitabının adıyla, *Dünyayı Sarsan On Gün*'dür.

Bu kabulü paylaşan Devrim yandaşlarının durumu daha karmaşıktır: Devrimin 1921'de 10. Kongre'de bizzat Lenin'in katkısı ile sönümlenmeye başlayıp Lenin'in ölümü ile de tümüyle sona erdiğini ileri süren anarko-sendikalistler, 1929'da Troçkist Muhalefetin ezilmesi ile işçi demokrasinin bürokratik işçi diktatörlüğü tarafından bastırıldığını ileri süren Troçkistler, Stalin tarafından öncülük edilen karşı-devrimin devrimi boğduğunu benimseyen Troçkistler, 1930'larda nihai olarak devlet kapitalizmine geçildiğini savunan başka tür Troçkistler, Stalin ölünce Kruşçev'in karşı-devrim yaptığını ileri süren Stalinistler, nihayet, 1989'daki çöküşüne kadar bu devletin sosyalist olduğunu savunagelmış Sovyetikler... Çeşitlendirilip, çoğaltılabilir.

Objektif olan, her ikisi de Paris Komünü'nde bir işçi hükümeti nüvesi gören siyasal işçi hareketinin bu devrim sonrasında II. Enternasyonal geleneğini sürdüren "sosyal demokrat" ve III. Enternasyonal'i kurarak "komünist" adını alan iki ana akıma bölündüğü ve Ekim Devrimi sonrasında büyük oranda Stalin önderliğinde inşa edilen yeni tipte -genellikle liberal eleştirmenleri tarafından totaliter olarak, sosyalist eleştiricileri tarafından ise bürokratik otoriter olarak nitelenen- devletin 72 yıl varlığını sürdürdüğüdür. 72 yıl sonra bu devlet ve benzeri otokrasiler, bazılarına göre halk demokrasileri, birer birer ama hızla kapitalist devletlere dönüştüler. Özellikle, bu toplumlarda "sosyalist üretim tarzının yerini kapitalist üretim tarzı aldı" demekten kaçındık; zira, sol arasında,

SSCB ve bağlaştığı halk demokrasilerinde hakim olan üretim tarzının gerçekte kapitalist olduğuna dair tezler de az değildir ve biz bu Sunuş'ta herhangi bir tezin yanında değiliz.

Böyle bir yanlılığa temel oluşturacak bir nesnellik de yok: Günümüzün dünyasında, Paris Komün'ünden "Komün Dersleri" çıkararak Büyük Ekim Devrimi'ni gerçekleştiren siyasal akım benzeri bir akımın varlığından söz etmek güçtür. "Ekim Dersleri", olsa olsa siyasal işçi hareketinin birliğini ve yeniden kuruluşunu sağlayacak bu tür bir dünya-tarihsel akımın kolektif bilincinin ürünü olabilir. Biz 100. Yılında 1917 Rus Devrimi sayımızda, insan bilimlerin her alanında, özellikle tarih, iktisat, siyaset bilimi ve hukuk alanında çalışan bilim emekçilerinin ve Devrimin yarattığı yeni estetiği ve felsefeyi hatırlayan sanat ve felsefe emekçilerinin 100. Yılında Ekim Devrimi'ne nasıl bir önem ve anlam verdiklerini dosyalamak istediyssek de, yeterli sayıda makale ve katkının yokluğu nedeniyle, esas olarak söyleşilere dayanan özel bir bölüm oluşturma ihtiyacı duyduk.

Bu nedenle 100. Yılında 1917 Rus Devrimi başlıklı bu sayımız, bir özel bölüm ve onu izleyen hakemli makalelerden oluşuyor.

Özel bölümde, ilk olarak, alanındaki otoritelere dayanarak hazırladığımız Rus Devrimi Kronolojisi yer alıyor.

Özel bölümde, ikinci olarak, gönderilen sorulara verdikleri yanıtlarla, Masis Kürkcügil, Metin Çulhaoğlu, Sungur Savran, Mahir Sayın, Yusuf Zahir yer alıyor.

Söyleşi katılımcılarımız, Ekim Devrimi'ni bütün boyutlarıyla ve farklı tezleriyle ele alıyorlar. Söyleşileri okuduğunuzda, tarihin emekçiler ve ezilenler cephesinde de bir uzlaşıdan çok bir savaş alanı olmayı sürdürdüğünü görüyoruz.

Özel bölümde, son olarak, sorulara makale bütünlüğünde yanıt veren Emre Tansu Keten'in hakem incelemesinden geçmeyen yazısı yer alıyor.

Bu özel bölümün ve izleyen makalelerin, Türkiye'de 100. Yıl vesilesi ile yapılan özel yayınlarla birlikte Ekim Devrimi'ne dair geniş Türkçe kaynakçaya ekleneceğini umuyoruz. Türkiye'de 100. Yıl nedeniyle övgüye değer epeyce özel yayın yapıldığını da belirtmek isteriz.

Bu yayınlar arasında, Hall Draper'in beş ciltlik *Karl Marx'ın Devrim Teorisi (Karl Marx's Theory of Revolution)* adlı kapsamlı çalışması henüz bulunmuyor. *Proletarya Diktatörlüğü Tartışması* adlı önemli eseri daha önce çevrilen Draper'in bu beş cildi, siyasal işçi hareketi ile Ekim Devrimi arasındaki ilişkiyi tarihselleştirebilmek açısından, Ekim Devrimi öncesi Marksizmin bakış açısını Marx'a dayanarak ansiklopedik bir berraklıkla sunuyor.

Gerek bizim sayımızda gerekse de bu özel yayınlarda yer almayan önemli bir başka görüş, Immanuel Wallerstein'a aittir. Bir paragrafla bu eksikliği gidermek mümkün değilse de, Wallerstein'ın bakışının, Rus Devrimi'ne dair yaygın yazından köklü bir farklılığı içerdiğini belirtmek gerekir. Wallerstein'ın "dünya sistemi" olarak bilinen, "tarihsel kapitalizm" görüşü olarak da özetlenebilecek yaklaşımı içinde, dünya-tarihsel sonuçları olan iki devrimci dönem 1848 ve 1968'dir. Siyasal iktidarın fethiyle sonuçlanan Fransız Devrimi ve Rus Devrimi'ni merkezine alan çözümlemeler, tikel, tarihsel kapitalizmin dünya sistemi içindeki gelişmesini anlamaktan yoksundur. Bu bakış açısından Rus Devrimi'nin, SSCB çökmeden çok önce de bir tür tarihsel kapitalizm içi modernleşme/gelişme sürecinin başlangıcı olarak görüldüğünü belirtmeliyiz.

Rus Devrimi ile ilgili özel bölüm dışındaki ilk yazımız, Mustafa Bayram Mısır'a ait. Mısır, öncelikle, Rus Devrimi'nin meşruluğuna ve demokrasi konusundaki tartışmalara odaklanıyor. Ekim Ayaklanmasıyla birlikte iktidara gelen Bolşeviklerin iktidar organı olarak Sovyetlere dayanarak aşağıdan bir işçi ve köylü demokrasisi kurma taahhüdünde bulunduğunu ancak bunu yapamadıklarını ileri sürüyor. Mısır'a göre, bunu yapamamış olmaları, Ekim Ayaklanması'nın tarihsel meşruiyetini orta-

dan kaldırmaz. Ekim Ayaklanması, bir darbe değildir. Mısır makalesinde devamla, Lenin ve Troçki önderliğindeki çizginin devletin siyasal bir devrimle sönmülenebileceğini ya da hızla sönmülmeye başlayacağını varsaydığını, devlet sönmülenmediği gibi Bolşeviklerin devlet mekanizmasında yerlerini aldığını gözleyiyor. Böylece, Rus Devrimi, sosyalist demokrasiyi kapitalist demokrasiye alternatif olarak geliştirememiş, açığa çıkan Sovyetik siyasal biçim evrenselleştirilememiştir. Rusya ve Doğu Bloku ülkelerindeki tek parti otokrasilerinin Batı dışı bir hızlı modernleşme deneyimi olarak kapitalist üretim tarzına eklemlendiğini gözleyen Mısır, makalesinde, bunun nedeni olarak, ikili iktidar stratejisini gösteriyor. Mısır'a göre, "İkili iktidar stratejisi, devleti hakim sınıfların elindeki bir araç olarak gören devlet kuramından doğdu. Halbuki modern devlet, *siyasal iktidar* ve *kamu hizmetinin birliği*dir. Devletin sönmülenmesi stratejisinden vazgeçmeyecek bir sosyalist demokrasi düşüncesi bu birliği gözetmek zorundadır. Sosyalist demokrasi ancak ve sadece özyönetimin gerçekleşme biçimi olabilir. Özyönetim, federatif erki ve komünal erki diyalektik birliği içinde serbest bırakan bir anayasal demokrasi içinde gelişebilir. Bu anayasal demokrasinin iki temel ilkesi, *özel mülkiyete karşı bireysel mülkiyet* ve *siyasal tahakküme karşı özyönetimdir*". Mısır, makalesinde, Bolşeviklerin Ekim Ayaklanması sonrasında iktidarı aldıktan sonra izledikleri -Kurucu Meclisin dağıtılması, Sovyetlerin partinin çevre örgütlerine dönüştürülmesi, işçi denetiminin ortadan kaldırılması, ulusların kendi kaderini tayin hakkı, tek ülkede sosyalizm politikasına bağlanan enternasyonalizm-taktiklerini eleştirel bir bakışla ele alarak bu sonuca varıyor.

"Sovyetler Birliği'nde Toplumsal Muhalefetin Bir Görüngüsü Olarak Samizdatlar ve Tamizdatlar" başlıklı yazısında Emek Yıldırım, Ekim Devrimi öncesinde devrimci Rus muhalifler tarafından yoğun bir biçimde kullanılan yeraltı yayıncılık faaliyetinin, devrim sonrasındaki yıllarda değişen içeriğine rağmen, Rus siyasal kültürünün önemli bir ögesi olma özelliğini koruduğunu; çünkü, Rus politik kültürünü oluşturan ana yapının üzerine inşa edildiği zeminin bir yanda -hayli sağlam geleneksel köklere sahip- paternalist ve otoriter bir siyasal iktidar ile diğer yanda her koşulda bir biçimde filizlenen direniş kültürünün bir aradalığı üzerine kurulduğunu ileri sürüyor. Yazara göre, bu bağlamda, Sovyet dönemi toplumsal muhalefetinin varlığını ortaya koyabileceği ve sesini kitlelere iletebileceği biçimde kullandığı yeraltı yayıncılık faaliyeti olgusunun en önemli örneklerinden birisi de samizdatlar ve tamizdatlar aracıdır. Bu nedenle yazar, çalışmasında, Rus coğrafyasındaki politik ve toplumsal muhalefet için önemli bir mecra olan Rus yeraltı yazının Sovyet dönemi yazınının tezahürlerinden biri olan kaçak yayınlar, "samizdatlar ve tamizdatlar" üzerinden Sovyetler Birliği'ndeki toplumsal muhalefetin varoluş koşullarını irdeliyor.

Armağan Tulunay, "Özgürlüğe Yürüyen Kadınların Ülkesi: Ekim Devrimi'nden Sonra Sovyet Toplumu" başlıklı makalesinde, Sovyet deneyiminin, işçi sınıfının toplumsal devrim programının, kadınların kurtuluşu için bir sınav olduğunu vurguluyor. Yazar, Ekim Devrimi'nin ardından kurulan işçi devletinin, eğitimden evlilik ve boşanmaya, kürtajdaki işgücüne katılıma, siyasal örgütlenme çabalarından bakım işlerinin kolektifleştirilmesine kadar birçok farklı alanda önemli kararlar aldığını ve hayata geçirdiğini gösteriyor. Bu bağlamda, yazara göre, "Jenotdel deneyimi ve Müslüman kadınların yaşadığı topraklardaki gelişmeler bu süreçte önemli ve belirleyici bir yerde durmaktadır. Genç işçi devletinin ilk yıllarında atılan adımların sürekli hale gelmemesinin, muhafaza edilmemesinin Sovyet Birliği'nde yaşanan bürokratik yozlaşma ile yakından bir ilişkisi vardır. Kadınların kurtuluşu açısından Sovyet deneyiminin başarısızlıkları Marksizmden değil, onunla karşıtık içinde, bürokrasinin tek ülkede sosyalizm programından ileri gelmektedir."

Devrim, bütün büyük dönüşümlerin başlangıçlarında olduğu gibi, gerçekleşir gerçekleşmez, dünyada yaşayan insanlara, emek sermaye çelişkisini ve bunun iktidar mücadelesinin asli bağlamı

olduğunu salt iktisadi düzeyde değil siyasal düzeyde de görünür kıldı. Kapitalizmin birinci küreselleşme döneminin yarattığı Birinci Emperyalist Paylaşım Savaşı'nın acıları üzerine de hem sömürgeci ülkelerin ezilen ve emekçilerine hem de sömürge halklara, bir yanda emperyalistler diğer yanda ezilen halklar olduğu gerçeğini hatırlattı. Birinci Doğu Halkları Kurultayı'na Başkan seçilen Zinovyev Üçüncü Enternasyonal'in; *"Dolaylı ya da dolaysız bazı ulusların ayrıcalıklarını diğerlerinin zararına olarak savunan, sömürgelerdeki esarete karşı tavır takınmayan, değişik renkte ve ırktaki insanlar arasında insan hakları konusunda ayırım gözeten, sömürgelerdeki silâhlı ayaklanmaların işini kolaylaştıracasına metropollerin burjuvalarına sömürgeler üzerindeki egemenliklerini sürdürebilmeleri için yardım eden, İrlanda'da, Mısır'da, Hindistan'da Londra plütokrasisine karşı ayaklanmış olanları elinden geldiğince desteklemeyen İngiliz sosyalisti, proletaryanın güvenine, ona vekâlet etmeye lâayık olup olmadığını bir tarafa bırakın, kurşunlanmayı en azından yüzüne bakılmamayı hak eder"* diyen kararını gururla paylaşıırken; İngiliz emperyalizminin genç ama parlak politikacısı Winston Churchill, buna, *"Bir eli ile kuzeyden ilerleyen Bolşevik ordulara diğer eliyle güneydeki rencide olmuş Araplara uzanan Küçük Asya'nın yüksek dağlık arazilerinde, haşın ve cengaver karakterde yeni bir güç ortaya çıkmıştır. Rus Bolşevizmi ve Türk Müslümanlığı arasındaki güç birliği çok sayıda devlet için tehlike dolu bir olay olsa bile, dünyadaki hiçbir devlet için bütün Müslüman devletlerin en büyüğü olan Britanya İmparatorluğu için olduğukadar tehlike dolu olamaz. (...) Tehlike bugün sadece, ya da asıl olarak, (İngiliz) adalarımızda bulunmuyor: Hindistan, Mısır ya da İrlanda'ya ne dersiniz? Saldırısına uğradığımız bütün devrimci ve yıkıcı ögelerle bunlar arasında bazı bağlantılar olmasının mümkün olduğunu düşünmüyor musunuz? Bütün bu hareketlerin dünyanın çok farklı köşesinden eş zamanlı olarak türediği görüldüğünde, sanki tamamen Britanya İmparatorluğu'na karşı üretilmiş olan bir karmaşa oldukları belli değil mi? Neden, mesela, Mısırlı aşırılıkçıların Daily Herald'a para vermeleri gereksin? Neden Lenin de onlara para gönderiyor? Neden, Lenin, aynı zamanda Sinn Féin'e de para gönderiyor...? İşsizlik ve ardından, sıkıntı ve hoşnutsuzluk yaratma umudu içerisinde, yurt içinde ticaret ve sanayide büyük bir çöküşe yol açmak için yoğun çabalar harcandığını biliyoruz. (I. Dünya Savaşı'ndaki) Zafer meyvelerimizi çalmak için tasarlanan bir komplo var. İrlandalı cinayet çetesi, Mısırlı intikam topluluğu, Hindistan'daki provakatörler ya da ülkemizde bulunan ezeli vatan hainleri, İngiliz ordusunun beşinci kolunu üzerlerinde hissedecekler."* diye cevap veriyordu. Churchill'in bu cevabı, Amerika Birleşik Devletleri emperyalizmi tarafından da benimsenerek, yüzyıldan daha uzun zaman önce gerçekleşen Fransız Devrimi'ne muhafazakar ve düşmanca bir tepki veren Edmund Burke'un çağcıl ideolojik devamcılarına savaşçağrısı olarak görüldüğünden, uzun süre Rus Devrimi, sadece yandaş veya karşıtlarının incelemesine konu olmuştur.

Yüzyıl geride kaldığı bugün bile çoğunlukla yandaş veya karşıtlarının inceleme konusudur. Bu bağlamda, Ekim Devrimi'nin zorunlu bir sonucu da, Batı'da Churchill'in İngiliz beşinci kolunun sıcaklığıyla ısınan türden Marksologların üniversitelerin ve entelektüel faaliyetin önemli bir bileşeni haline gelmeleri idi. Günümüzde Türkiye'de üniversiteler liberal demokratlara dahi tahammül edemeyecek hale dönüşür, arkadaşlarımızın hatırı sayılır bir kısmı kürsülerinden edilirken Ekim Devrimi sayısı yapmak da kolay olmadı. Örneğin, emperyalizm/ezilen halklar çelişkisi bağlamında bu sayımıza tarihçilerin özel bir ilgi göstereceğini, Ekim Devrimi'nin Batı'daki etkisi bilinir ve görünür olduğundan, daha az bilinen, Ekim Devrimi'nin komşu ülkelere etkilerine, Türk Devrimi ile arasındaki ilişkilere, 1920 Bakü Doğu Halkları Kurultayı'na, Ekim Devrimi'nin Ortadoğu ve İran üzerindeki etkilerine, Komintern'in Doğu serüvenine dair özgün makalelerin dergimize ulaşacağını umuyorduk. Belki de, *Praksis*, tarihçilerin dikkatle izlediği bir mecra olmadığından olsa gerek, belki de ülkemizin içinde bulunduğu koşullar nedeni ile bu konuda katkılar sınırlı kaldı.

Önemli bir katkı "Ekim Devrimi ve Ermeniler" makalesi ile bir Olağanüstü Hal Kanun Hükmünde Kararnamesi ile haksız yere kürsüsünden uzaklaştırılan Candan Badem'den geldi. Badem'in makalesinde belirttiği üzere: Ermeni milliyetçilerinin partisi Taşnaklar 1914 Ağustos'undaki kongrelerinde aldıkları karara rağmen Birinci Dünya Savaşı'nda tarafsız kalmadılar ve Rusya'da Ermeni gönüllü taburları kurup Rus ordusu saflarında savaştılar. 1917 Ekim Devrimi ile iktidara gelen Bolşevikler, Rusya İmparatorluğunun uçlarında ve bu arada Kafkasya'da güçlü bir muhalefetle karşılaştılar. Bolşevikler hemen barış isteyerek iktidara gelmişlerdi ve Almanya, Avusturya ve Osmanlı Devleti ile hemen barış görüşmelerine başladılar. Doğu Anadolu'daki Ermeni milliyetçileri ise bölgeyi ellerinde tutabilmek için sayıları yetersiz olduğu için Rus ordusunun çekilmesini istemiyorlardı. Bu durum onları Bolşeviklerle karşı karşıya getirdi. Badem, makalesinde, Fransa, İngiltere ve ABD'nin yardımıyla büyük bir Ermenistan kurmayı hayal eden Ermeni milliyetçilerinin gerçekçi davranmadığını, sonuçta, TBMM ordusuna yenildiklerini ve yeniden yok olma tehlikesiyle karşılaştıklarında, Sovyet iktidarı ve Kızıl Ordu'nun küçük Ermenistan'ı yok olmaktan kurtardığını vurguluyor.

Sayımızın odaklandığı özgül konu dışındaki yegane yazımız Arif Koşar'a ait. Koşar, Hardt ve Negri'nin maddi olmayan emek teorisini eleştirel bir bakışla ele alıyor. Koşar'a göre, Michael Hardt ve Antonio Negri günümüz küresel kapitalizminin yeni hegemonik gücünün maddi olmayan emek olduğunu ve diğer emek türleri üzerinde güçlü bir etki yarattığını ileri sürüyorlar. Yazarların ileri sürdüğü maddi olmayan emek kavramı, bilgi, fikir, sembol, kodlar, enformasyon, iletişim, ilişki veya duygusal ifade gibi 'ürün' ya da hizmetlerin üretimine vurgu yapıyor. Yazarlar, işlerin bilgiye dayalı, yaratıcı, iletişimsel hale geldiğini, teknolojik gelişmelerle emekçilerin de bu vasıfları kazandığını, bunun yeni bir kolektif özne olan çokluğun sosyo-ekonomik temeli olduğunu varsaymaktadır. Koşar'a göre, maddi olmayan bir dünyada yaşadığımız izlenimi yaratan bu tez, yöntemsel olarak, sermaye ilişkilerinin tüm üretim ve değişim süreci üzerindeki hegemonyasını gözardı ederek emekçilerin ürettikleri ürünün niteliği üzerinden ayırttığı ve Batı-merkezci bir yaklaşımla hegemonik bir sosyo-teknik emek türü tanımladığı için yöntemsel olarak hatalıdır. Yöntemsel sorunun yanında, tezin merkezini oluşturan çağdaş kapitalizmde işlerin ve işçilerin genel kitlesinin yaratıcı ve entelektüel hale geldiği iddiası da ampirik olarak doğrulanmamaktadır.

Gelecek sayımızda, gelecek umudunu çoğaltarak buluşmak üzere...

Dergimiz yayına hazırlanırken çok sevgili arkadaşımız, Yayın Kurulu üyemiz Nuray Ergüneş'in yakalandığı hastalıktan kurtulamayarak hayatını kaybettiğini öğrendik. Nuray, uzun zamandır tıpkı hayata direndiği gibi ölümcül bir hastalığa karşı da mücadele ediyordu. Hastalığa karşı direnişi de hayattaki mücadelesine benziyordu: Mütevazî, kimseye darılmadan, zor anlarda bile neşesini kaybetmeden, umudu çoğaltarak...

Onu çok erken kaybetmenin acısı elbette bize anısını yaşatmanın bir sorumluluk olduğunu bundan sonra da çıkaracağımız her sayıda hatırlatacaktır.